

→ Tweede Kamer der Staten-Generaal
Prinses Irenepad 1
2595 BG Den Haag

Datum: 4-2-2026
Onze ref.: 595550 /JC
Onderwerp: Inbreng begrotingsbehandeling OCW

Geachte Kamerleden,

In de week van 9 februari behandelt u de begroting van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Als grootste onderwijsbond, met leden in alle onderwijssectoren - van basisschool tot universiteit - vragen wij uw aandacht voor een aantal urgente kwesties die direct raken aan de kwaliteit en toegankelijkheid van het onderwijs.

We zijn opgelucht dat het nieuwe kabinet in het coalitieakkoord de bezuinigingen op onderwijs grotendeels terugdraait. De afgelopen anderhalf jaar stond er veel op het spel. Samen met het gehele onderwijsveld hebben we ons sterk gemaakt voor deze noodzakelijke ommezwaai, met zichtbaar resultaat. Nu staan we klaar om verder aan de slag te gaan met de uitwerking van de plannen.

Tegelijkertijd bevinden we ons nu in een onzekere overgangsfase. Terwijl investeringen in het vooruitzicht zijn gesteld, bevat de begroting voor 2026 nog steeds forse bezuinigingen. Deze spanning zorgt voor grote onzekerheid bij instellingen en kan leiden tot onherstelbare besluiten.

Onomkeerbare schade

Hoewel de bezuinigingen vanaf 2027 grotendeels lijken te zijn afgewend, laat de huidige praktijk op universiteiten en hogescholen een ander beeld zien: in het hele land vinden reorganisaties plaats. Opleidingen verdwijnen, medewerkers en onderzoekers verliezen hun baan of verkeren in voortdurende onzekerheid. Bezuinigingen worden direct afgewenteld op mensen; docenten, onderzoekers én ondersteunend personeel betalen de prijs. Dat leidt tot hogere werkdruk, minder begeleiding en verschraving van het onderwijs én onderzoek.

Het is van groot belang te voorkomen dat de bezuinigingen in de begroting van 2026 leiden tot onomkeerbare schade. Wij doen daarom een dringende oproep: geef universiteiten en hogescholen zo snel mogelijk duidelijkheid over de ontstane situatie, om onnodige reorganisaties te voorkomen. Op dit moment worden, zonder vergezicht, vergaande bezuinigingsplannen doorgevoerd. Ondanks het aangekondigde terugdraaien van de bezuinigingen houden instellingen vast aan vacaturestops en bovenmatige maatregelen. (Internationaal) toptalent dreigt hierdoor Nederland of de sector te verlaten, terwijl dit personeel hard nodig is.

Publieke regie op onderwijsgeld: kwaliteit boven marktwerking

Een terugkerend probleem in alle sectoren is het gebrek aan publieke regie op onderwijsgeld. De huidige bekostiging, gebaseerd op leerling- en studentenaantallen, creëert perverse prikkels en ongewenste concurrentie. Er is brede politieke consensus dat dit anders moet:

onderwijsgeld moet transparanter en doelmatiger worden besteed, met één doel voor ogen – goed onderwijs voor alle leerlingen en studenten.

Om de grip op onderwijsgeld terug te krijgen is het essentieel om te zorgen voor langjarige bekostiging waarin de primaire arbeidsvoorwaarden worden geormerkt. Zo wordt geborgd dat middelen die vanuit het Rijk beschikbaar worden gesteld voor goed onderwijspersoneel, ook daadwerkelijk bij het personeel terechtkomen.

Daarnaast is dit het moment om een harde grens te trekken tegen commerciële belangen in het onderwijs. Marktwerking vormt een directe bedreiging voor kwaliteit en toegankelijkheid. Dat zien we bij uitgeverijen, bijles-, onderwijsadvies- en uitzendbureaus. Daar moet worden ingegrepen. Voor de leermiddelenmarkt pleiten we voor transparantie over tarieven, maatregelen tegen verplichte afname van pakketten en noodzakelijk onderzoek naar de mogelijkheden om tarieven te reguleren.

Ook door externe inhuur verdwijnen jaarlijks honderden miljoenen via commerciële uitzendbureaus. Dit geld is bedoeld voor de klas, niet voor winstmarges. Er is een alternatief: niet-commerciële invalpools waarin scholen samenwerken om vervanging te organiseren. De plannen liggen klaar. Wij roepen zowel schoolbesturen als de politiek op om hier actief op te sturen en commerciële constructies terug te dringen.

Onderwijskwaliteit vraagt om bevoegdheid en vakmanschap

Goede onderwijskwaliteit begint bij erkenning van bevoegdheid en vakmanschap. Dat moet leidend zijn in alle onderwijssectoren. In de praktijk zien we echter dat, met name in sectoren met een groot lerarentekort, wordt gewerkt met lapmiddelen die de kwaliteit onder druk zetten. Denk aan de G5-noodmaatregel –waarbij onbevoegden structureel voor de klas staan– die mogelijk dreigt uitgebreid te worden in het funderend onderwijs. Dit is geen duurzame oplossing. De AOb pleit voor het registreren van het aantal onbevoegden voor de klas door de Inspectie van het Onderwijs, zodat beleid gebaseerd kan worden op transparante en betrouwbare cijfers.

Ook in het mbo staat de onderwijskwaliteit onder druk, bijvoorbeeld bij de inzet van docenten met een pedagogisch-didactisch getuigschrift (PDG). Het PDG-traject, bedoeld voor vakmensen met relevante werkervaring, wordt in de praktijk te ruim ingezet: PDG-docenten geven geregeld les buiten hun eigen vakgebied, zelfs in basisvakken Nederlands en rekenen, zonder geborgde vakinhoudelijke bekwaamheid. Daarnaast beoordelen werkgevers nu zelf de geschiktheid van kandidaten, vaak zonder duidelijke en objectieve criteria. De AOb pleit ervoor PDG-docenten uitsluitend binnen hun eigen vakgebied in te zetten en de geschiktheid, net als in het po en vo, te laten toetsen door de lerarenopleiding. Alleen zo blijven bevoegdheid en onderwijskwaliteit gewaarborgd.

Het lerarentekort los je niet op door de lat te verlagen, maar door te investeren in mensen. Zij-instromers kunnen een belangrijke rol spelen, mits zij een volwaardig salaris en goede begeleiding krijgen. De AOb is dan ook verheugd om te zien dat het AOb-actieplan Tijd voor de zij-instromer in het coalitieakkoord wordt omarmd en gaat graag aan de slag met de verdere uitwerking.

Eveneens moeten we de leraren die nu voor de klas staan koesteren: met vaste contracten, minder werkdruk en meer professionele ruimte. De conceptwet SHRM is daarbij een

belangrijke stap. Tegelijkertijd dreigen nog steeds bezuinigingen op de lonen van onderwijspersoneel: in 2026 wordt de arbeidsmarkttoelage VO gekort en er staat nog een bezuiniging van 124 miljoen euro op de lonen in de publieke sector op de rol. Als we het onderwijs als sector aantrekkelijk willen houden, is het van belang dat de arbeidsvoorwaarden op orde blijven. Bezuinigen op de lonen is dan ook ongewenst en contraproductief om de tekorten tegen te gaan.

Geef de leraar en docent een structurele stem

Tot slot: wie onderwijsbeleid wil maken dat werkt, kan niet om de beroepsgroep heen. Leraren en docenten weten als geen ander wat er nodig is in de praktijk, maar worden nog te vaak gepasseerd. Er zijn tal van voorbeelden, in het funderend onderwijs zien we het nu bij de uitwerking van het professioneel statuut en in het hoger onderwijs is er überhaupt geen structureel overleg tussen vakbonden en het ministerie.

De AOb pleit daarom voor verdere uitvoering van de Lerarentoets, en voor uitbreiding daarvan naar het mbo, hbo en wo. Professionele zeggenschap is geen luxe, maar een randvoorwaarde voor goed onderwijs.

Met vriendelijke groet,

Coba van der Veer
Voorzitter AOb